

OPRACOWANIE PYTANIA

Wady ludzkie w krzywym zwierciadle satyry. Omów zagadnienie na podstawie znanej Ci satyry Ignacego Krasickiego. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

LEKTURA BAZOWA

Ignacy Krasicki, wybrana satyra

EPOKA

Oświecenie

ŹRÓDŁO

ustna.odrabiamy.pl

ZESKANUJ TELEFONEM ALBO KLIKNIJ

Kursy maturalne

Pakiet 10 kursów do matury 2027 od Odrabiamy.pl.

Przećwicz to pytanie

Darmowy symulator matury ustnej. Ocena wg kryteriów CKE.

Posłuchaj

Darmowy kurs z opracowaniem pytań jawnych 2027.

1

O co tak naprawdę pyta komisja

Krzywe zwierciadło to istota satyry: gatunek celowo wyolbrzymia i ośmiesza wady, by skłonić odbiorcę do refleksji - atakuje przywary, nie konkretne osoby. Trzeba więc nie tylko nazwać wady, ale pokazać środki ich ośmieszania: ironię, karykaturę, kontrast, komizm sytuacyjny. Najlepiej wybrać *Pijaństwo*.

satyra	Gatunek literacki, który ośmiesza i piętnuje wady ludzi, obyczajów lub instytucji, łącząc krytykę z komizmem; u Krasickiego najczęściej w formie dialogu lub monologu z puentą. Komisja oczekuje, że rozpoznasz jej cechy w tekście.
krzywe zwierciadło	Metafora satyrycznego zniekształcenia: wada zostaje wyolbrzymiona, skarykaturowana, ośmieszona, byśmy ją zobaczyli wyraźniej. Masz pokazać, jakimi środkami tekst „krzywi” obraz – ironią, kontrastem, komizmem.
wady ludzkie	Przywary powszechne (pijaństwo, rozrzutność, snobizm), a nie przewinienia konkretnych osób – satyra, jak pisał Krasicki, „prawdę mówi, względów się wyrzeka”, ale sądzi przywarę, nie człowieka.

KOMISJA CHCE USŁYSZEĆ

- ✓ Rozstrzygnięcie, po co satyra wyolbrzymia i ośmiesza wady oraz jaki cel stawia sobie Krasicki jako pisarz oświecenia.
- ✓ Analizę wybranej satyry (najlepiej *Pijaństwa*): przedstawienie wady na konkretnych sytuacjach oraz omówienie co najmniej dwóch środków satyrycznych – ironii, kontrastu, komizmu, puenty.
- ✓ Kontekst pokazujący inny sposób piętnowania wad lub program epoki oraz wnioski o tym, czy śmiech może naprawiać człowieka.

2 Co wziąć z lektury i jaki kontekst wybrać

Z LEKTURY BAZOWEJ

- Kompozycja *Pijaństwa*: satyra ma formę rozmowy dwóch szlachciców – jeden skarży się na ból głowy po wczorajszym piciu i opowiada, jak do tego doszło, drugi wygłasza pochwałę trzeźwości. Krasicki oddaje głos samemu pijącemu, więc wada ośmiesza się sama – to podstawowy chwyt krzywego zwierciadła.
- Mechanizm szukania pretekstów: bohater pił na imieninach żony, bo wypadało ugościć gości, nazajutrz na kaca, potem z sąsiadami, którzy wpadli z wizytą, „dla zdrowia” i na trzeźwienie – każda okazja jest usprawiedliwieniem. Wyliczenie pretekstów wyolbrzymia wadę i pokazuje jej mechanizm: pijak zawsze znajdzie powód.
- Skutki picia: pijacka dyskusja o sprawach publicznych i wojnach kończy się kłótnią i bitką, a bohaterowi zostaje ból głowy i wstyd. Komizm sytuacyjny i kontrast między pozorami poważnej debaty a jej finałem ośmieszają szlachecki obyczaj, nie tylko jednostkę.
- Pochwała trzeźwości: drugi rozmówca argumentuje rozumowo – pijaństwo odbiera człowiekowi rozum, zdrowie i majątek, poniża go poniżej zwierząt, które piją tylko z pragnienia; człowiek rozumny powinien znać miarę. To głos oświeceniowego rozsądku, wprowadzony po to, by tym mocniej zadziałał kontrast z puentą.
- Puenta: pijak przyznaje rację rozmówcy, żegna się, a na pytanie „Gdzie idziesz?” odpowiada: „Napiję się wódki”. Ironia obnaża słabość ludzkiej woli – rozumne argumenty nie zmieniają nawyku. To kluczowy moment satyry: śmiech czytelnika jest zarazem rozpoznaniem własnej słabości.

LITERACKI

POLECANY

Żona modna, Ignacy Krasicki

Pan Piotr opowiada, jak ożenił się dla posagu (cztery wioski) z damą zapatrzoną w cudzoziemską modę, która przemeblowuje dwór, zakłada modny ogród, sprowadza kucharza i trwoni majątek na stroje i przyjęcia. Druga satyra tego samego autora pokazuje powtarzalność metody: monolog bohatera, który sam się kompromituje, wyliczenia, kontrast wsi i salonu – a przy tym Krasicki ośmiesza obie strony: modną żonę i męża, który ożenił się dla pieniędzy.

LITERACKI

Skąpiec, Molier

Molier wyolbrzymia skąpstwo Harpagona do granic absurdu – bohater po kradzieży szkatułki chwyta za rękę samego siebie, żałuje jedzenia gościom, a pieniądze kocha bardziej niż dzieci. Ten sam mechanizm krzywego zwierciadła i ten sam cel co u Krasickiego: śmiech ma pokazać, jak wada niszczy człowieka i rodzinę; różnica gatunku (komedia sceniczna zamiast wierszowanego dialogu) pozwala porównać środki ośmieszania.

HISTORYCZNOLITERACKI

Dydaktyzm literatury oświecenia (Monitor, hasło „bawiąc uczyć”)

Oświecenie wierzyło, że człowieka można naprawić rozumem, a literatura ma wychowywać: czasopismo Monitor, Komisja Edukacji Narodowej i twórczość Krasickiego (bajki, satyry, *Mikołaja Doświadczyńskiego przypadki*) służyły reformie obyczajów szlacheckich. Kontekst wyjaśnia, dlaczego satyra ośmiesza, a nie potępia: śmiech miał być skuteczniejszym narzędziem poprawy niż kazanie.

3 Mapa wypowiedzi

- 1 Teza: satyra wyolbrzymia ludzkie wady po to, by czytelnik rozpoznał w nich siebie i chciał się zmienić.
- 2 Przedstawienie wady w *Pijaństwie*: mechanizm szukania pretekstów do picia i jego kompromitujące skutki.
- 3 Analiza środków satyrycznych: ironia, komizm, kontrast między rozsądnymi argumentami a zachowaniem bohatera, wymowna puenta.
- 4 Cel Krasickiego: dydaktyzm oświecenia – naprawa obyczajów szlacheckich przez śmiech, nie przez potępienie.
- 5 Kontekst: *Żona modna* (Ignacy Krasicki) – Kapryśna i próżna szlachcianka zapatrzona we francuszczyznę gardzi mężem, a Piotr znosi jej zachcianki wyłącznie dlatego, że liczy na jej majątek. Zestaw tę karykaturę ze *Światem zepsutym* – satyra wyolbrzymia wady szlachty, żeby czytelnik lepiej się im przyjrzał i wniosek – krzywe zwierciadło mówi o człowieku więcej niż pochlebny portret.